MEMORIALE
Circa veritatem, & ſubſiſtentiam Facti,

Cui

Innititur Decretum ſan: mem: Alexandri VII. editum die 23. Martij 1656.

Et permiſsiuum Rituum Sinenſium.

Itèmque

Circa vſum vocum *Tien*, & *Xamti*, ac Tabellæ *Kim Tien*

SANCTISSIMO D. N.

CLEMENTI PAPÆ XI.

OBLATVM

A PP. Franciſco Noel, & Caſparo Caſtner S.I. Procuratoribus Illuſtriſſimorum, & Reverendiſſimorum Epiſcoporum Macaenſis, Nankinenſis, Aſcalonenſis, & Electi Andreuillenſis,

Et pro Miſſionibus S.I. in Imperio Chinæ, & adiacentibus Regnis.

Die 27. Martij 1703.

Inscrip. S. Fran.ⁱ Coll.ⁱ Xaverij

Beatissime Pater.

1 FRANCISCUS Noel, & Casparus Castner S. I. Missionarij Sinenses, Procuratores ad S. V. constituti ab Illustrissimis, & Reuerendissimis Dominis Episcopis Macaensi, Nankinensi, Ascalonensi, & electo Andreuillensi, simùlque pro Missionibus S. I. tum in Imperio Sinarum, tum etiam in alijs circumiacentibus Regnis, prostrati communi eorum nomine ad S. V. pedes, eiusque mandatis eo, quo decet, obsequio obtemperantes, humiliter offerunt hunc breuem supplicem libellum cũ Summario nouorum Testimoniorum, protestantes, sibi nihil aliud hoc loco propositum esse, quàm vt ea, quæ ad factum Sinensis Causæ pertinent, S. V. syncerè, ac fideliter exponantur.

2 Sinensis Causa in duas præcipuas partes diuiditur; prima spectat ritus quosdam vsurpari solitos erga Confucium, & Progenitores Defunctos; secunda verò respicit vsum vocum Sinicarum *Xam ti*, *Tien*, ac similium, quibus apud Sinas Deus O. M. significatur, simùlque litteras illas *Kim Tien* ab Imperatore scriptas, & Patribus Societatis dono datas.

3 Quod igitur attinet ad ritus Confucij, & Mortuorum, cùm PP. Societatis eos tantùm ritus defendendos susceperint, quos Summus Pontifex Alexander Septimus Decreto, anno 1656. edito, *permittendos esse* declarauit, id vnum suppliciter postulant à S. V., vt illud ipsum Decretum confirmare dignetur, nec sinat quidquam innouari aduersus ea, quæ à Sanctissimo suo Prædecessore tam sapienter Statuta, & hactenus in China obseruata sunt. Etenim cùm hîc agatur de Pontificio Decreto, non priuatam alicuius Causam, vel vtilitatem continente, sed ad generalem instructionem Fidelium, & morum regulam edito, inuiolabiliter illud obseruandum esse, & ut Sacrosanctum habendum, nemo in dubium vocare potest, quamdiu non ostenditur, circumstantias in illo expressas non fuisse veridicas; qua de Causa ipsemet Illustrissimus D. Maygrot, cùm vellet aliqua prohibere ex iis, quæ sciebat Alexandri VII. Decreto fuisse permissa, id tentarè ausus non est, nisi priùs in tertio articulo sui mandati, quod harum denuo excitatarum controuersiarum fons fuit, & origo, declarasset: *Quæsita*

ſuper Capitibus inter huiuſce Miſſionis Operarios controuerſis Alexandro Summo Pontifici propoſita multis in rebus non fuiſſe veridica: quod quidem fidenter aſſeruit, ſed hactenus nullo modo probauit.

4 Quin contrarium potiùs nos in præſenti oſtendemus, eaſdem ſcilicet circumſtantias verè, ac fideliter expreſſas, & facti relationem propoſitam Sanctæ Sedi anno 1656. à P. Martino Martinio S. I., eidèmque Alexandri VII. Decreto inſertam, omni ex parte fuiſſe veridicam. Idque primùm in genere de tota illa relatione, tum in ſpecie de ſingulis eius punctis oſtendemus, non tam rationibus vtentes, quàm Teſtimonijs autenticis, iiſque plerumque recentibus (quibus etiam, quæ hactenus Romæ circa factum Sinenſe expoſita ſunt à PP. Societatis in hac Cauſa, plenè confirmabuntur) parati inſuper id ipſum factum diſtinctiùs explicare, & ex doctrinâ Sinicâ, ac rationibus nouis, grauibuſque comprobare, ad omnem nutum S. V.

Veritas facti expoſiti in Decreto Alexandri Septimi primùm in genere comprobatur Teſtimoniis Epiſcoporũ Chinæ tum Ordinariorum, tum Vicariorum Apoſtolicorum.

5 Ante omnia verò quiſquis vel partem noſtri Summarij perluſtrauerit, facilè agnoſcet, nullo modo ſubſiſtere ea, quæ Illuſtriſſimus D. Maygrot in declaratione ſui mandati ad S. Sedem tranſmiſſa ſcripſit, & referuntur *in Hiſt. Cult. Sinen. pag. 366.* -- *Vix vllum in China Miſſionarium eſſe exiſtimo, ſi Patres Societatis excipias, qui hanc R. P. Martinij propoſitionem veridicam fuiſſe affirmet*. Illuſtriſſimus enim Aſcalonenſis antiquus Miſſionarius Sinarum ex Ordine Sancti Auguſtini in *Summario Num. 1. litt. G. pag. 12. in principio*, de ſe ipſo aſſerit his verbis -- *Ex quo cæpi intelligere aliquid de iſtis controuerſiis, ſemper habui mihi perſuaſum, idque palàm dixi; Informationes anni 1656. præferendas eſſe tanquam certiores Informationibus factis anno 1645.* -- Item *litt. F. pag. 9. circa finem*, vbi ſimilia prædictis teſtatur; ſed clariùs adhuc, & expreſſiùs *eâdem litt. pag.* 10. *circa finem* in hunc modum ait -- *Nam ſi antea periculo non vacabat illorum via, qui volebant ſequi propoſitiones, & reſponſiones datas Patri Morales anno 1645., quid erit hodie, quando Teſtimonijs omni exceptione maioribus probatur, à P. Martinio deceptum non fuiſſe S. Officium, quin potiùs bene informatum, vti debebat, anno 1656.*

6 Nec minùs illuſtre Teſtimonium de veritate relationis eiuſdem P. Martinij, præſertim in punctis Capitalibus ad hanc quæſtionem ſpectantibus, dedit R. P. Fr. Auguſtinus à Sancto Paſchale Ordinis Sancti Franciſci Miſſionarius antiquus Sinenſis relatus in *Summario Num. 2. litt. S. pag. 31.*

circa

circa finem ibi -- *Sinæ nullam diuinitatem Animabus Defunctorum concedunt, nihil ab ijs sperant, aut petunt: Hæc vltima verba (P. Martinij) video ego posita cum maxima aduertentia, & ostendit (P. Martinius) in illis intelligentiam, quam habebat de rebus Sinicis: Nam in doctrina Sinica inuenio illa esse vera &c.*

7 Et quidem pro huius relationis, ac facti veritate ostendendâ, contestandâque, ipsimet Illustrissimi Ordinarij Sinarum Episcopi, nempe Macaensis, & Nankinensis nos Procuratores suos ad Sanctitatem Vestram specialiter constituerunt, mandantes etiam nobis expresse, vt contra aliorum *falsas informationes*, eorum nomine protestaremur, vti constat ex eorum literis patentibus in *Summ. Num.*1. *litt.A.pag.*5., *& litt.B.pag.6.*

8 In eadem Sententia esse constat Illustrissimum D. Bernardinum ab Ecclesia, olim Episcopum Argolicensem, nunc verò Episcopum Pekinensem, qui vehementer improbans Illustrissimi Domini Maygrot, & Sociorum ejus molimina contra Decretum Alexandri VII., & communem Sinarum praxim in illo permissam, expressis verbis non semel dixit -- *Vereor, ne fortè in oppugnandis his Societatis opinionibus multum Carnis & Sanguinis intersit*: prout in *Summario Num.*1. *litt.D.pag.*7. *post medium*. Idem Illustrissimus Pekinensis ab aliquibus Missionarijs consultus circa eandem praxim, mandauit illis simul cum Illustrissimo Domino Episcopo Basilitano, vt eam pergerent obseruare, vti narrat ex Epistola R.P. de Alcala Dominicani Illustrissimus D. de Lionne in sua ad D. Charmot Epistola Typis impressa *pag.*312., & propterea ejusdem Illustrissimi Pekinensis auctoritatem Accusatores horum Rituum semper pro Viribus imminuere conati sunt, adeò, ut Illustrissimus D. Maygrot, loquens de eodem Præsule, quamvis iam à plurimis annis in China versato, scribere non sit veritus ad S. Sedem his verbis -- *Cùm reuera dictus Episcopus nec linguam, nec litteras Sinicas calleat, propriam, vt opinor, ijs de rebus Sententiam non habet. In declaratione mandati, quæ refertur in Hist. Cult. Sinen. pag.*388., quod certè nunquam dixisset, si illum sibi fauentem habere sperâsset. De eodem Illustrissimo Pekinensi videri etiam potest *Summ. Num.*1. *litt.O.pag*:21. *post initium*.

9 Quòd etiam Illustrissimus D. Gregorius Lopez, natione Sinensis, ex Ordine Sancti Dominici Episcopus Basilitanus, & postea Nankinensis, hoc ipsum factum, in Decreto Alexandri VII. expositum, veridicum esse existimauerit,

constat tum ex eius tractatu *de Cultu à Sinensibus tum Magistro Confucio, tum Parentibus, proauisque Defunctis exhiberi solito*. Itèmque ex pluribus eiusdem litteris iam impressis, & ex praxi, quam ipse perpetuò secutus est, & quam eiusdem Consilio alij quoque Chinæ Missionarij, ac Præsules, secuti sunt, vt speciatim de se ipso testatur Illustrissimus D. Ascalonensis in *Summ. Num.* 1. *litt. D. pag.* 7. *ante medium*.

10 Eiusdem verò cum Illustrissimo D. Lopez sententiæ tunc temporis fuisse Illustrissimum D. à Lyonissa, sufficienter colligitur ex eo, quia dicto D. Lopez tractatui propria manu subscripsit, eùmque in latinum *vertit, & in meliorem formam redegit, & auxit*, vt dicitur in fine eiusdem tractatus, cuius originale Romæ habetur.

11 Ipse verò Illustrissimus Ascalonensis, idem factum anno 1656. rectè, ac fideliter fuisse propositum, eiusque veritatem iam compertissimam esse, disertè declarat pluribus paginis huius *Summarij sub Num.* 1., ac speciatim *litt. D: pag.* 7. *post medium litt. E. pag.* 7. *in fine, litt. F. pag.* 9. *circa medium, & fin., & pag.* 10. *circa fin.*, Item *litt. G. pag.* 11.

12 Huius Illustrissimi D. singularis sapientia, ac rectitudo ipsimet Romanæ Curiæ abundè nota est. De se autem ille affirmat, priusquam ad alterutram partem se inclinaret, omnia se exactè examinasse, plurimùmque diligentiæ, ac laboris in harum rerum studio posuisse *Summario Num.* 1. *litt. E. pag.* 7. *circa finem, ac litt. H. pag.* 13. *ante medium*: ibi — *Ego ex quo huc veni, his Libris Sinicis studere non destiti, multàque annotaui eo animo, vt integrum tractatum super istis controuersijs scriberem*.

13 Veritatem eiusdem facti multiplici Testimonio confirmat Illustrissimus Electus Andreuillensis, & Vicarius Apostolicus in *Quei Cheù*, plùs, quàm 20. annorum Missionarius in Sinis, prout in *Summario Num.* 1. *litt. P. initio pag.* 22., vbi non solùm de suo, verùm etiam de Communi aliorum Missionariorum sensu testatur, asseritque *expositionem facti de Sinensibus controversijs* à PP. S. I. anno 1700. oblatam Sac. Congregationi Sancti Officij, quæ recèns in Sinas perlata fuerat, omnino veridicam, & synceram, etiam ab aliarum Religionum Missionarijs agnitam, probatamque fuisse, quod etiam de illa, alijsque ex parte S. I. propositis pro defensione Decreti Alexandri Septimi testatur Illustrissimus D. Ascalonensis in *Summario Num.* 1. *litt.* K. *pag.* 14. *ante medium*.

14 Cùm

14 Cum itaque D. Charmot unius Illustrissimi D. Maygrot Testimonio, quod tamen relevantissimas pluribus ex capitibus exceptiones patitur, omnimodam fidem adhibendam esse affirmet, ita de illo Scribens in *Hist. Cult. Sinens. pag.*442. — *Porro si Vicario Apostolico, à S. Sede Delegato, fides in his rebus non adhibeatur, non videtur, cui imposterum adhiberi possit.* — Id multò potiori ratione affirmandum erit de tot Episcopis, & Vicariis Apostolicis in unam Sententiam conspirantibus, ac præsertim de omnibus Chinæ Episcopis Ordinariis, quibus tanquam propriis Pastoribus ex Officio specialiùs incumbit nosse Oves suas, & res omnes ad illarum salutem spectantes penitus exploratas habere.

15 Et sanè sinè magna injuria his tot Episcopis opponi non potest id, quod de illis scripsit ad Summum Pontificem sa: me: Innocentium XII. Illustrissimus D. Maygrot, eos nempe à PP. Societatis nutu in illis partibus plerumque pendere; *In Hist. Cult. Sinen. pag.* 407. Quod quidem magis mirandum est, ab illis scribi, qui non alios pro se Testes, quàm ex ipsa Accusatorum Domo, ac præsertim ex Parisiensi Seminario, producunt.

Eadem veritas generatim ostenditur Testimoniis variorum Missionariorum Chinæ ex omnibus Ordinibus, qui Missiones ibi habent, atque etiam ex R R. DD.Clericis Seminarij Parisiensis.

16 Eandem expositionem facti à P. Martinio exhibitam, Decretoque suo ab Alexandro Septimo insertam, post multum Studii in ejus examine positum, ac diuturnam rerum Sinensium experientiam, veridicam se invenisse testantur Missionarii Ordinis Sancti Francisci in *Summario Num.* 2. *lit. Q. pag.*25., *litt. R. pag.* 27. *circa finem*, *litt. S. pag.*31. *in fin.*, *litt. X. pag.* 38. *post initium*, *litt. AA. pag.* 39. *ante medium*, & deinceps.

17 Id ipsum de se testantur Missionarii Sancti Augustini *Num.*3. *litt. BB. pag.* 42. *post initium*, ubi expressè asserunt, partes, quas in hac Causa tuetur Societas, esse partes *VERITATIS, & INNOCENTIÆ.*

18 Propterea justissima cuique videbitur querimonia Illustrissimi D. Ascalonensis, quæ habetur *Summar. num.*1. *litt. F. pag*-9. *post medium* ibi — *Non cessat etiam movere me fortis præsumptio, quòd Actores Romæ non cum illa bona fide procedant, quam ratio exigit. E contrariò non obscuris argumentis apparet, illos plùs æmulationis habere, quàm Zeli de bono harum Missionum; siquidem Nicolaus Charmot, Procurator Causæ, in Hist. Cult. Sinen. quam Sedi Apostolicæ obtulit, audacter refert, quòd ego nominatim cum aliis Augustinianis jam inde à multo tempore prohibuerimus Neophytis Cultum Confucii, & Progenitorum defunctorum.*

id

id quod à veritate alienissimum est, & quod ad me attinet, illud sine ullo fundamento affirmat &c. & paulò infrà pag. 10. in principio -- *Et ita judico pariter meæ obligationis esse, certiorem facere suam Sanctitatem, & Sac. Congregationem de Propaganda de eo, quod d. Charmot prorsus decipiatur in eo, quod de me, deque Augustinianis scribit; & si de Franciscanis idem asseveret, etiam decipietur, saltem si de Hispanis loquatur &c.* ac demum eâdem paginâ ante medium -- *Quod si dictus Charmot bona fide procederet, non hæc sibi testimonia fingeret, quæ potiùs contra suam sententiam citare deberet; præcipuè cum P. Fr. Michael Rubius, qui multos annos Superior Augustinianorum fuit, cùm dictum D. Charmot anno 1693. Cantone per quam animosè, fidenterque contra praxes Societatis loquentem audiret, illi restiterit in faciem, atque ita exprobraverit: Cur ita loqueris Domine, qui nec literam, nec linguam Sinicam adhuc intelligis, & hæc de personis piis, & doctis, quales sunt Patres Iesuitæ, & alii, qui eos sequuntur? Et nihilominus hunc Patrem cum reliquis omnibus Augustinianis allegat pro sua Sententia Dominus Charmot &c.*

19 Atque ex his etiam colligi potest, qua veritate, & Synceritate eosdem ex Ordine S. Francisci, & S. Augustini Missionarios pro se testes adducant alii Defensores Edicti Maygrotiani, tum multis aliis in libris, tum in Opusculo Gallico nuperrimè impresso, & ad universam Curiam Romanam transmisso, cujus titulus *Priere pour l'Eglise de la Chine* pag. 59. ubi, inter plures minùs veras testium allegationes, hæc in fine legùntur -- *Omnes Missionarii ex Ordine Sancti Dominici* (suffragantur mandato Illustrissimi D. Maygrot) *imò omnes; vel ferè omnes ex Ordine S. Francisci, & universi Augustiniani, excepto D. de Benevente, qui, prout perhibent Iesuitæ, tempus postulat, ut studeat his materiis.*

20 Hinc etiam patet, non subsistere testimonium illud, quod Illustrissimo Beritensi attribuitur in parte 2. libelli, cui titulus: *Il disinganno*, ubi pag. 6. refertur, hunc dignissimum Prælatum interrogatum, an PP. Augustiniani consentirent in China Iesuitis propugnatoribus Rituum Sinensium, fidenter respondisse hęc ipsa verba -- *Ne unus quidem: Ne anche uno.*

21 Luculentum etiam de veritate facti expositi in decreto Alexandri VII. testimonium perhibent illustriores ex Sacro Prædicatorum Ordine Viri; qui harum controversiarum studio, & examini diligentius incubuere ex mandato specia-

cia-

ciali suorum Superiorum, ad hoc, vt eorum responsa, atque tractatus pro regula reliquorum sui Ordinis in China Missionariorum deseruirent, vti constat ex proœmio Tractatus manuscripti Illustriss. D. Lopez, itemque ex opusculo R. P. Joannis de Paz, Manilæ cum approbatione Superiorum impresso, de quo *in Summar. num. 3. litt. DD.* Item ex testimonio, & tractatu P. Dominici à Sancto Petro, quæ habentur impressa in Libro, cuius titulus *Apologia pro Decreto Sanctissimi D. N. Alexandri VII.* quo tractatu pluribus argumentis tum extrinsecis, tum intrinsecis solidè ostenditur veritas factorum, quæ eodem Decreto exponuntur. Testatur autem ibidem idem Auctor de se his verbis -- *Cum ex nouo iterum Superiorum mandato quam potui diligentiam per octo annorum spatium adhibuissem, vt de Sinicarum Sectarum superstitionibus certior fierem, iudico &c.*

22 Habentur etiam Romæ Acta authentica Conuentus Cantoniensis, quo in Conuentu post diligentem omnium, quæ in Decreto Alexandri VII. ad factum pertinent, discussionem, agnita fuit eiusdem facti veritas, & praxis obseruanda ad eiusdem Decreti normam constituta est, eique manu propria subscripsit cum alijs Reuerendiss. P. Fr. Dominicus Nauarrete ex Ordine S. Dominici, tanquam suorum Præses, quæ item subscriptio originalis Romæ habetur. Hìc autem omittimus quosdam antiquiores ex eodem Ordine Missionarios recensere, quos aliàs certis eorundem documentis probatum est, in idem consensisse.

23 Vniversim verò de ijsdem PP. Dominicanis testatur R. P. Fr. Ioannes Fernandez Serrano ex Ordine S. Francisci Missionarius Sinensis *in hoc Summar. num. 2. litt. Q. pag. 26. ante med. — Etiam mihi constat, quòd ex RR. PP. Sancti Dominici, qui intrauerunt Chinam, ij, qui magis erant addicti studio litterarum Sinicarum, fuerint eiusdem Sententiæ, cuius erat D. Fr. Gregorius) hoc est Illustrissimus Lopez) & vnus ex illis, nominatus Sarpetri, misit sua fundamenta suo Magistro Generali, qui illi respondit, approbando id, quod faciebat.*

24 Idem pariter asserit ipse R. P. Sarpetri, scribens ad Provincialem, ac Definitores Capituli Prouincialis, prout *in Summar. num. 4. litt. EE. pag. 47. in fine* ibi -- *Id ipsum videtur, quod supposuerit P. Fr. Carolus Clemens Gant, & P. Fr. Franciscus de Paula, commendando nobis, vt nos conformaremus cum illis, quæ Romà attulerat P. Martinius, & etiam P. Fr. Philippus Pardo, qui nobis mandauit, ne scriberemus ali-*

aliquid contrarium his, quæ scripsere in suis libris Sinicis Patre Societatis &c.

Auctoritas eorum, qui defenderunt Decretum Alexandri VII. exponitur.

25 Quam friuola etiam, & iniusta sint illa, quæ ad enervandam quorundam ex his testibus auctoritatem opponuntur, satis constat tum ex pluribus iam aliàs adductis, tum ex ijs, quæ in hoc Summario posita sunt.

26 Et primum quidem quanti fecerint Missionarij Sinenses auctoritatem Illustrissimi D. Lopez in his quæstionibus facti, testatur Illustrissimus Ascalonensis in Epistola ad Sac. Congregationem de Propaganda scripta anno 1700. vbi hæc habet -- *Hac ergò de Causa vidi pene omnes tractatus ab vtraque parte compositos, maioris auctoritatis Sinenses, quos habui, consului, & inter illos Illustrissimum Episcopum Basilitanum Natione Sinensem, professione Dominicanum, cuius in rebus facti auctoritas semper mihi magna erit &c.*

27 De eodem Illustrissimo D. Lopez scribit R. P. Fr. Fernandez Serrano ex Ordine S. Francisci *in Summar. num.* 2. *litt. Q. pag.* 26. *post medium* his verbis -- *Nemo meliùs cognoscebat d. Fr. Gregorium, antequam esset Episcopus, quàm sui Prælati, & isti illum inuenerunt aptum, cui committerent, vt coniunctim cum melioribus Litteratis de Cangh Cheu, & Moyam, videret, & examinaret materiam de Confucio, Auis, & tabellis, ac postea diceret suam Sententiam. Illud sic fecit, & quid retulit ex suis laboriosis studiis? vt haberetur Idiota; & quare? quia secundùm Deum, & suam conscientiam dixit id, quod sentiebat, & non dixit id, quod sectatores contrariæ opinionis volebant. Hæc est ratio, quam habent R. P. illi, qui dicunt d. Dominum non habuisse auctoritatem ad dandum pondus istis opinionibus Chinæ* -- Videri item potest *Summar. num.* 2. *litt. X. pag.* 36. *post medium, & num.* 6. *litt. OO. pag.* 56. *post med.*

28 Præclara Encomia R. P. Ioannis de Paz, magnaque illius doctrinæ, & auctoritatis testimonia habentur in principio opusculi, Manilæ impressi, eumque R. Fr. Dominicus Nauarrete *tom.* 2. *suarum relationum tract.* 8. *pag.* 223. *num.* 12. asserit fuisse *Atlantem Philippinarum.*

29 Item quantæ fuerit auctoritatis R. P. Sarpetri, constat tum ex eius operibus iam impressis, tum quia iam pridem approbatus fuerat à suis Superioribus ad lectionem Sacræ Theologiæ, vt ipsemet asserit in citato suprà Tractatu *pag.* 3. & fatetur etiam Illustriss. Nauarrete *tom.* 3. *pag.* 224. De eximia eiusdem virtute, & Religione pariter fit mentio *in Summar. litt. X. pag.* 36. *circa fin.* vbi de illo R. P. à

S. Pa-

S. Paschale ex Ordine S. Francisci hæc scribit -- *Cognoui illum (P. Sarpetri) Religiosum valde reformatum, & adeò pænitentem, vt fuerit necessarium mandare illi, vt comederet saltem aliquot oua, nam solis leguminibus se sustentabat.*

30 Quod spectat auctoritatem Missionariorum S. I. quos certò constat circa materiam rituum omnes in vnam, eandemque sententiam perpetuò consensisse, quamvis D. Charmot *in historia Cult. Sinen. pag.*191. scripserit -- *neque moror octoginta Iesuitarum auctoritatem, adiunctis tribus Dominicanis, de quibus supra* -- aliud tamen longè de ijs, eorumque doctrina, ac diuturna experientia, fuisse iudicium variorum ex alijs Ordinibus Missionariorum Sinensium indicatur *in Summar. num.2. litt. S. pag.29. ante med. & pag.30. circa med. & litt. T. pag.34. circa initium.*

31 Demum contra similes Accusatores sic scribit Missionarius Sinensis Ordinis S. Francisci *in hoc Summar. num.2. litt. Q. pag.26. circa fin. Ad extremum dico, quod sentio, istæ quæstiones non ventilantur ea synceritate, quam Deus præcipit, procurando examinare veritatem cum veritate, & non auferendo fidem viris, qui sine vllo alio respectu, quàm honoris, & gloriæ divinæ, tantopere laborârunt pro exaltatione eius Sancti Nominis in hoc Imperio.*

32 Nec ex ipsis etiam RR.DD. Seminarij Parisiensis Missionum desunt, qui Testimonium perhibuerint veritati, prout ostenditur *in Summar. num. 4. præcipuè litt. FF. pag.48. & GG. pag.49. ante med.*

33 Hactenus generatim de sententia, & Testimonijs Missionariorum Chinæ cuiuslibet Dignitatis, & Ordinis pro veritate facti, cui innititur Decretum Alexandri VII., quam etiam veritatem valde confirmat communis Missionariorum Sinensium praxis, quam paulò infrà explicabimus.

Eadem veritas quoad puncta particularia, & præcipua contenta in decreto Alexandri VII. ostenditur pluribus Testimonijs tum Europæorum, tum Litteratorum Sinensium.

34 Nunc autem eandem veritatem, quantum ad particularia puncta, quæ in d. Decreto continentur, eadem testimoniorum serie comprobamus, adductis insuper complurium Litteratorum Sinensium tum Christianorum, tum Gentilium clarissimis Testimonijs, quibus non solùm antiqua horum rituum institutio, sed etiam ea, quę præsenti tempore inter Litteratos Sinenses circa hos ritus viget, consuetudo, atque doctrina proponitur.

35 Itaque factum, quod in controversiam nunc vocatur, his punctis continetur, prout in Decreto Alexandri VII. quod videri potest post hoc Summarium *pag.90.*

Ibi *ad litt. A. pag. 94. Circa Cæremoniam accipiendorum gra-*

duum

dum, quæ fit in aula Confucij, nihil omnino fit ab Idololatris institutum, sed soli Studiosi, & Philosophi conueniunt, Confucium, tanquam Magistrum suum agnoscentes, ciuilibus, ac politicis ritibus, ex sua prima institutione ad merum cultum ciuilem institutis.

Item litt. B. pag. 94. *Omnes enim graduandi simul aulam Confucij ingrediuntur, ibi simul omnes ante nomen Philosophi, nihil omninò offerendo, illas faciunt Ceremonias, & inclinationes more Sinico, quas omnes discipuli faciunt suis Magistris viuis &c. Præterea aula illa Confucij Gymnasium est, & non Templum propriè dictum.*

Item litt. C. pag. 95. *Sinæ nullam Diuinitatem animabus Defunctorum concedunt; nihil ab illis sperant, aut petunt.*

Item litt. D. pag. 95. *Cùm aliquis moritur, siue Christianus sit, siue Gentilis, pro inuiolabili more habetur, in domo defuncti quoddam Altare præparare; in eodemque imaginem defuncti, seu tabellam collocare, in qua ejus nomen scriptum est, cum ornatu odorum, florum, & candelarum.*

Item litt. E. pag. 95. *Secundus modus est, qui fit bis in anno in Auorum, & Progenitorum suorum aulis, ita Sinæ vocant, & non Templa, hoc enim Tsu Tang sonat, quæ verè familiarum memoriæ, vel monumenta sunt &c.*

36 Hoc factum ad hæc principalia puncta reduci posse videtur. Primum est: Sinas secundùm suam doctrinam, & communem gentis intentionem, neque in Confucio, neque in Progenitoribus defunctis quidquam Diuinitatis, nec vllam dignitatem, seu potestatem humana maiorem agnoscere.

37 Secundum est: Confucium communiter coli à Sinis solùm vt Magistrum mortuum, propter doctrinam moralem ipsis traditam, ijsque Cæremonijs, quæ fiunt etiam viuis; Progenitores autem non alio titulo, quàm propter originem naturæ ab illis acceptam.

38 Tertium: à Confucio, & defunctis Maioribus Sinas secundùm suam doctrinam, quæ etiam nunc viget, nihil petere, vel sperare, & honores, ex communi gentis intentione illis exhibitos, non dirigi ad vlla bona ab iis, vel ex eorum meritis obtinenda.

39 Quartum: Confucio, & defunctis fieri solitas oblationes non esse sacrificia propriè dicta, nec aulas ijsdem erectas vera & propriè dicta Templa.

40 Quintum: Confucij, & Defunctorum animas, juxtà Sinicam doctrinam, etiam nunc vigentem, non credi, vel residere in tabellis, vel ad easdem descendere tempore oblatio-

tio-

tionum, nec inſcriptionem illarum tabellarum ſignificare realem ſpiritus præſentiam, neque ex communi gentis intentione cibos apponi ad hoc, vt ijs animæ defunctorum fruantur.

41 Hæc puncta vbi oſtenſa fuerint, manifeſtum fiet, ritus illos, de quorum permiſſione vnicè agitur, quique continentur in Decreto Alexandri VII. verè tales eſſe, quales ibi propoſiti ſunt, ac nihil omiſſum fuiſſe eorum, quæ ad plenam informationem, & ad rectam dubij propoſiti determinationem, ſcire neceſſarium erat; inſuper quidquid ſuperſtitionis à gentilibus juxta priuatum errorem ſuperadditur, non pertinere ad ſubſtantiam eorum rituum, & poſſe ab illis ſeparari.

42 Quantùm ad primum, ſcilicet, quòd nulla in Confucio, & Progenitoribus defunctis, ſecundùm doctrinam Sinicam, & communem gentis intentionem, agnoſcatur à Sinis Diuinitas, vel poteſtas humanâ maior, id conſtat ex teſtimonijs Europæorum allatis in *Summ. num.* 2. *littera S. pag.*30.*poſt medium num.* 4. *litt. CC. pag.*45. *tota*; vbi R. P. Fr. Ioannes de Paz Dominicanus in tractatu manuſcripto, nunquam aliàs citato, expreſsè ait -- *Dico primo, me habere pro certo, Confucium non eſſe receptum in China pro Idolo, neque illi attribui à Communitate Deitatem, aut poteſtatem humana maiorem* -- Id quod dein pluribus argumentis oſtendit, & præcipuè teſtimonijs *PATRVM ANTIQVORVM* (vt ipſe ait) Miſſionis Sinenſis ſui Ordinis, & deindè pag. eadem expreſsè dicit -- *Si Gentiles Sinæ haberent pro Deo Confucium, aut ab illo ſperarent bonum aliquod, vel fauorem, credibile non eſt, quòd cum tanta patientia audirent, negari illi omnem diuinitatem, & poteſtatem* -- & in ſuo Opuſculo impreſſo relato *in Summario num.*4. *litt. DD. pag.*46. *poſt initium* expreſsè ait -- *Finis tot, tantarumque Cæremoniarum eſt honor parentibus defunctis exhibendus, & grati erga eos animi teſtificatio* -- & in eodem Opuſculo relato *in Summario pag.*47. *poſt initium*, diſertis verbis aſſerit -- *In REGNO CHINÆ non attribuitur Confucio Diuinitas, aut poteſtas aliqua ſuperior communi hominum ibi habitantium exiſtimatione. HOC MIHI CONSTAT EX VARIIS RELATIONIBVS RELIGIOSORVM NOSTRI ORDINIS, IN REGNO CHINÆ EXISTENTIVM.*

43 Ex quo patet, non eſſe veritati conforme, quod aſſerit Illuſtriſſimus D. de Lionne in epiſtola impreſſa ad Dominum Charmot pag. 318. nempè Patrem de Paz non loqui de China, neque relatè ad caſus Sinenſes; inſuper relationes,

 qua-

quarum meminit R. P. de Paz, fuisse tantummodo datas à duobus Dominicanis recèns Chinam ingressis, quique temerè crediderunt omnia, quæ ipsis quidam Christiani dixerunt.

44 Idemque constat ex testimoniis Litteratorum Sinensium *num. 7. litt. TT. pag. 64. circa medium, & litt. VV. pag. 65. circa medium, item litt. YY, pag. 67. post medium, litt. CCC. pag. 70. post medium litt. DDD. pag. 71. litt. III. pag. 74. post initium, & circa medium, & in fine, pag. 75. circa initium Item litt. EEE. pag. 71. in fine.*

45 Omittuntur tamen in huius, & sequentium punctorum probatione clarissima testimonia ex Decreto Imperiali per totum Imperium Sinicum publicato, simulque responsa Magnatum Pekinensium, eorumque, qui summis Aulæ Tribunalibus præsunt; nam hæc speciatim referuntur inferiùs *pag.* 101. *item pag.* 108. *& seqq.*

46 Hoc insuper aduertendum in præsenti censemus, punctum istud nulla ampliùs egere probatione, cùm ipsimet rituum istorum Accusatores iam tandem reuocauerint, quod in principio tam asseueranter affirmauerant, vt constat ex ipso aduersæ Partis Procuratore D. Charmot, qui sic ait in Hist.cult.Sinen.pag.296.nu.36. -- *Res falsas, & absurdas mihi, ac Reuerendissimo D. Maygrot affingunt Patres Societatis, vt nobis insultent, & tanquam proprio conscientiæ iudicio condemnatos traducant; nunquam diximus, Confucium à Sinis Litteratis, vt Deum, maioresque, vt numina coli.*

47 Ex quo etiam apparet, quàm incohærenter, & procul à vero post hæc rursum scripserit Illustriss. D. de Cicè in epistola ad Patres Iesuitas, impressa primùm Parisijs, deinde Romæ pag. 10. -- *Testificor, Confucium in China respici tanquam aliquod numen, & tanquam Idolum*: addens quoque imaginem Confucij, quam à se visam in China affirmat cum titulo *il Dio Confucio*, seu *Deus Confucius*: cùm tamen idem Illustriss. D. vnà cum alijs DD. suis Collegis id obfirmatè asseueret, Sinas nullum prorsus nomen habere, quod huic voci, Deus, correspondeat.

48 Ex eo etiam, quòd in confesso sit, nullam potestatem humanâ maiorem Confucio attribui, clarum est, voce *Xim*. qua Confucius appellatur, nullam sanctitatem propriè dictam, vel dignitatem humanâ maiorem in eo denominari. Videri etiam potest *Sum. litt. M. pag.* 17. *in fine*.

49 Secundum punctum, quòd Confucius communiter colatur à Sinis solùm vt Magister mortuus, propter doctrinam moralem

ralem ipsis traditam, iisque ceremoniis, quæ fiunt etiam vivis; Progenitores autem non alio titulo, quàm propter originem naturæ ab illis acceptam, præterquam, quòd satis infertur ex indicatis in superiori puncto; Probatur primò ex testimoniis Europæorum adductis in *Summ. nu.*1. *litt. F.pag.*9. *ante med. litt. P. pag.* 24. *circa fin.* Deinde ex testimoniis Sinensium Litteratorum *num.*7. *litt.TT.pag.*63. *in fine, litt.VV.pag.*65. *litt.AAA.pag.*69. *post med.litt. BBB. pag.*69. *in fine, litt.FFF.pag.*72. *litt.* GGG.*pag.*72. *litt. III. pag.*74. *post med. & in fine pag.*75. *ante med.item pag.*101. *ac* 108. *& seqq.* quòd reverentiæ, quas Litterati faciunt Confucio in acceptione graduum, fiant etiam vivis, testatur speciatim Illustriss. Beritensis in suis responsionibus ad puncta Eminentissimi Cardinalis Casanatæ punct. 37. Item quod Ceremoniæ, & Ritus, qui fiunt erga Confucium, & defunctos, fiant etiam erga vivos in circumstantiis evidenter politicis, ostenditur singillatim à P. Philippuccio in suo Tractatu *lib.* 2. *cap. ult.* cujus Tractatus capita referuntur *in Summ.num.*6. *litt. PP. pag.*57.

50 Tertium punctum, quòd Sinæ à Confucio, & maioribus secundùm suam doctrinam, quæ etiam nunc viget, nihil petant, aut sperent, constat ex Testimoniis Europæorum *num.*1. *litt.M. initio pag.*18. *num.*2. *litt.X. pag.*37. *circa medium.num.*4. *litt. CC.pag.* 45. *tota, & pag.* 47. *post initium.* ac etiam ex Testimoniis Litteratorum Sinensium *num.* 7. *litt. TT. pag.*64. *circa finem litt. VV.pag.*65. *circa fin.pag.*66. *post med.lit.TT. pag.*68. *circa fin. litt.AAA. pag.* 69. *post medium.litt. FFF.pag.*72. *ante medium, litt. HHH. pag.*72. *in fine, & pag.* 73. *in principio*, ubi afferuntur Textus ex operibus *nomine hodierni Imperatoris* editis, quos plurimi, & præcipui Sinarum Litterati approbarunt; cujusmodi sunt, qui sequuntur -- *Dum Textus dicit: Imperator adit majorum defunctorum aulam; id non fit ad petendam, aut quærendam felicitatem, aut bona* -- ex quo patet, quòd, si non licet quærere felicitatem, aut bona in Aulis ipsis Imperialibus, Regum defunctorum memoriæ erectis, multò minùs hoc licet in communibus aulis popularium defunctorum. Alter Textus non minori dignus obseruatione est hujusmodi -- *Itaque funebrem domum adeundo, oportet veram majoribus defunctis reverentiam præstare, & vehementer cavere, ne fiat oblatio ad quærendam felicitatem, aut bona* -- Atque hîc etiam advertendum censemus, nullam hactenus ab Accusatoribus horum Rituum inueniri potuisse in Sinicis Ritualibus claram, expressamque deprecationem, ad

Confucium directam, vel in ipsis solemnibus oblationibus, ut fassus est Illustrissimus D. Beritensis in suis ad S.C.P. responsis circa punctum quartum, quamvis in ea quęrenda se multum laborasse significet.

51 Quartum punctum: Quod oblationes Confucio, & defunctis fieri solitæ, non sint vera, & propriè dicta sacrificia, quamvis ex adductis in superioribus punctis inferatur, probatur vlteriùs ex Testimoniis in *Summ:nu.2. litt.S.pag.30.post medium num.7.litt.XX.pag.66. circa fin. & pag. 67. circa princ. litt. DDD.pag.* 71. vbi Litteratus Sinensis specialiter ostendit, quàm alienum sit à doctrina Sinica, habere pro Sacerdotibus harum oblationum Ministros. Item quod Aulæ defunctis, & Confucio erectæ non sint vera, & propriè dicta Templa, quamvis & hoc sufficienter ex supradictis deducatur; probatur ulteriùs in *Summar. num. 2. litt.S.pag.31.post initium,& nu.6. litt. MM.pag.52.in medio*, ubi ostenditur, similes aulas in China hodièque etiam viventibus erigi, quin ulla dignitas major humanâ in illis agnoscatur, & *nu. 7. litt. III. pag.73. circa medium*, ubi significatio vocis *Miao* explicatur: ex quibus, & alijs pluribus colligitur, quàm imbecilla sint argumenta, quæ nonnulli desumunt ex hujusmodi vocibus, scilicet, Sacrificium, Altare, Templum &c. quibus aliquando vsi sunt nonnulli ex Missionariis ad hos Sinicos Ritus exprimendos, cùm ijdem Missionarii disertè affirment in ijsdem locis, se has voces usurpare in sensu improprio, prout ipsa Sacra Congregatio in Decreto Innocentij X. *in respons. ad punct.12.& ad punct.* 15. Item in Decreto Alexandri VII. in quæsito ultimo easdem voces sic usurpari posse indicauit, & tamen hoc ferè unicum est argumentum, quo nituntur Aduersarii ad probandum, antiquos istos Missionarios suæ sententiæ suffragatos fuisse.

52 Quintnm punctum; Quòd Confucii, & Defunctorum Animæ juxta Sinicam doctrinam etiam nunc vigentem non credantur vel residere in tabellis, vel ad easdem descendere tempore oblationum, nec inscriptio illarum Tabellarum significet realem spiritus præsentiam, neque ex communi gentis intentione cibi apponantur ad hoc, ut iis animæ Defunctorum fruantur, constat ex Testimonijs Europæorum *in Summ. num.* 1. *litt. M. pag.* 17. *ante medium & denuò post medium pag.* 18. *circa finem, pag.* 19. *post initium num.2. litt.S. pag.28.ante med. & denuò circa med.pag.30. circa finem, & pag. 28. tota, pag.* 31. *litt. X. pag.37. circa finem, num. 4. litt. DD. pag. 46. circa finem*; Idem testan-

testantur etiam Litterati Sinenses *num. 7. litt: VV. pag. 65.*, *circa medium litt. TT. pag. 67.*, *& 68.*, *litt. III. pag. 73.*, *post medium*, ubi significatio Tabellæ Defunctorum exponitur. Et in ipsis etiam nomine præsentis Imperatoris editis, & à pluribus Supremis Litteratis communi consensu approbatis libris expresse dicitur -- *Spiritus autem, seu defunctorum animæ figurâ, & voce carent, illorum præsentia verè non datur*-- *nu. 7. litt. HHH. pag. 73., post initium, item pag. 107. 110. 113. &c.* ex quibus, aliisque patet, metaphorice tantùm accipienda esse quæcumque verba, quæ à Sinis aliquando usurpantur erga Defunctos, quasi illi præsentes adessent.

53 Quantum ad inscriptionem Tabellæ, quòd eâ non significetur realis, ac physica præsentia Spiritus, vel Animæ, sed sola repræsentatio defuncti, habetur *in Summ. num. 1. littera M. pag. 17. ante medium, & iterum post medium, num. 2. litt: S. pag. 28. ante medium, & num. 7. litt. ZZ. pagina 69.*, ubi Litteratus Sinensis expressè ait: *In eo* (Ligno) *dumtaxat inscribitur Defunctorum Parentum nomen, quia licet eorum Anima in illo non existat, illud tamen parentum Defunctorum loco est* -- Præter quam quòd nec ipsemet Illustrissimus Dominus Beritensis in suis responsis ad quæsita S.C.P. de Tabellis tum Confucii, tum Mortuorum, hoc diffitetur, & expressiùs asseruit Illustrissimus Lopez in Libello impresso sub titulo *Apologia pro Decreto SS. Domini Nostri &c. pag. 33. ad 5. Propositionem.*

54 Uberiorem explicationem tum horum punctorum, tum singulorum, qui solent fieri, rituum, cum Doctrina Litteratorum Sinarum de ijsdem, si ea desiderabitur, parati sumus exhibere ex ipsis Ritualibus, & libris Sinicis tum antiquissimis, tum recentioribus, quos hùc nobiscum attulimus, simùlque ex nouis Missionariorum Sinensium tractatibus, ac præsertim ex novo opere P. Philippucij, cuius capita indicantur *in Summ. num. 6. litt. PP. pag. 57. &c.*

55 Videtur autem præcipua obseruatione dignum, quod notatur *in Sum. num. 7. litt. XX. pag. 66.*, scilicet Ceremonias, quæ fiunt erga Defunctos, debere correspondere dignitati, quam habebant illi Defuncti, cùm viuerent, ita, ut honorem Ciuilem, & politicum, qui congruebat viuenti, secundùm cuiusque gradum, & dignitatem, non possint excedere; undè clarè cognoscitur, quàm alienum sit à recepta doctrina, & consuetudine Sinensium, ut similes ritus fiant ad significandam, vel protestandam in Defunctis excellentiam aliquam humanâ majorem.

 56 Ex

56 Ex his itaque perſpicuum eſt, Sinicos ritus, ac ſpecialiter illos, qui fiunt erga Confucium, ex prima ſua Institutione, etiam nunc perſeverante, & ex communi Sinicæ Scholæ doctrina, eſſe Civiles, atque politicos, prout relatio facti inſerta tertio quæſito Decreti Alexandri VII. aſſerebat.

57 Hæc autem dicta ſolùm volumus, ad tuendam veritatem facti in eodem Decreto expoſiti, pro cujus confirmatione tantummodò laboramus.

Propter eandem Veritatem, ipſiſmet Sinis manifeſtam, Decretū Alexandri VII. ab omnibus Chinæ Miſſionarijs in praxi receptum, & obſervatū fuiſſe probatur.

58 Porrò cùm eos, qui in China degunt, propria quemque experientia meliùs edoceat de facti veritate, quale ſcilicet ſuprà expoſitum eſt, inde provenit, ut omnes fere Miſſionarij Sinenſes in eandem praxim conſenſerint; præfigentes ſibi pro regula memoratum Decretum Alexandri Seotimi, vel eidem in praxi ſeſe accomodantes quoad præcipua, & capitalia puncta harum controverſiarum.

59 Hæc autem communis praxis, & quaſi perpetua Traditio totius Miſſionis Sinenſis adeò certa eſt in ipſa China, ut fortè ob hanc etiam cauſam aliquibus minùs arriſerit Sapientiſſimum S. V. Conſilium, mittendi in Sinas Viſitatorem Apoſtolicum, qui rerum ſtatum coràm inſpiceret, imò etiam illud datis ad S. V. litteris, nomine Domini Epiſcopi Tilopolitani poſtea impreſſis, & per totam Europam vulgatis, palàm improbare auſi ſint.

60 Eadem communis praxis adductis in Summario Teſtimoniis oſtenditur præter allata ſuperiùs loca, ſpeciatim de Miſſionariis Sancti Franciſci *num.* 1. *litt. F. pag.* 10. *circa initium, num.* 2. *litt. Q. pag.* 25. *circa medium litt. S. pag.* 28. *in fine, & pag.* 29. *poſt medium*, ub i nominatim agitur de R. P. Fr. Antonio de Sancta Maria, quem Accuſatores pro ſua ſententia præcipuè attulerunt, vti etiam *litt. T. pag.* 32., *& litt. X. pag.* 35. *circa medium, & pag.* 36. *in principio litt. AA. pag.* 39., *& deinceps*, ubi referuntur praxes, quas ſibi obſervandas poſuerunt Miſſionarij Sancti Franciſci, *& nu.* 6. *litt. OO. pag.* 54. *circa medium.*

61 De Miſſionarijs Sancti Auguſtini idem oſtenditur *in Summ. num.* 1. *litt. E. pag.* 7. *circa finem, litt. F. pag.* 9. *poſt medium, litt. G. pag.* 12. *in principio litt. K. pag.* 14. *circa medium, num.* 2. *litt. T. pag.* 33. *ante medium, num.* 3. *litt. B B. totà pag.* 42. *poſt initium.*

62 De Miſſionarijs Sancti Dominici *num.* 2. *litt. Q. pag.* 26. *ante medium, litt. T. pag.* 32. *poſt medium*, vbi etiam ſpecialiter agitur de Reverendiſſimo P. Franciſco Varo, qui tamen unus fuit è præcipuis Oppugnatoribus horum Rituum,

& litt.

& litt. V. pag. 34. *post medium*, ubi P. Fr. Augustinus à Sancto Paschale Ordinis Sancti Francisci agit de Tabellis mortuorum, quas quidem superstitione imbutas censet Illustrissimus Dominus Maygrot, & propter quas D. Charmot proposuit Sacræ Congregationi, prohibendas Sinensibus esse omnes Ceremonias erga Confucium, & Mortuos, ibi inter alia hæc habentur in fine -- *Pro ultimo dico, quòd, qui à principio erant sententiæ contrariæ, erant* Religiosi *Sancti Dominici, & hoc non obstante, permittunt Tabellas in Ecclesijs de* Hià nan, *sicut mihi dixerunt quinque Religiosi ejusdem Ordinis -- num.* 4. *litt.* CC. *pag.* 44. *antè medium, litt. DD. pag.* 47. *ante medium, litt: EE. pag.* 47. *in fine, & num. 6. litt. OO. pag.* 54. *circa initium, & pag.* 55. *post initium.*

42 De omnium autem omnino Missionariorum S. I. perpetuâ, & uniformi praxi superfluuum videbatur nova producere Testimonia, cùm ea in Sinis sit notior, quàm ut ulla indigeat probatione. Quia tamen hæc veritas nuper ab aliquibus revocari cœpit in dubium, saltem quantùm ad antiquiores Societatis Missionarios, id quidem plurimis argumentis, & Testimonijs ostendi posset, & imprimis ipsâ primâ relatione P. Martinij, quam anno 1656. exhibuit Sacræ Congregationi, & cujus autographum, ejus manu subscriptum, hîc habemus, vbi pro confirmatione suorum dictorum contra expositionem Patris Morales hæc asserit: *Quod omnium Patrum, qui hactenus in Sinis fuerunt, Testimonio probo*; ceteris tamen in præsenti omissis, id clarè comprobant ipsamet Sinensium antiquiorum Testimonia, *in Summario num.* 7. *litt. TT. parg.* 64 *post medium, & litt. VV. pag.* 65. *post med., & litt. DDD. pag.* 71. *circa medium.*

64 Quod ipsi etiam RR. DD. Clerici ex Seminario Parisiensi eandem communem praxim revera sequuti sint, manifestum fit ex *Summario num.* 1. *litt. O. pag.* 21. *circa medium, litt. P. pag.* 23. *post medium, num.* 2. *litt. S. pag.* 28. *post medium, litt. T. pag.* 33. *circa medium, num.* 6. *litt. OO. pagina* 53. *ante medium*, & nominatim de Illustrissimo Domino Maygrot videri poteſt *num.* 2. *litt. T. pag.* 33. *circa medium, num.* 5. *litt. H. pag.* 49. *circa finem, & litt. II. pag.* 50. *circa medium, & num.* 6. *litteris OO. pag.* 53. *post medium.*

65 Notandum insuper est, plerosque Sinenses Missionarios aliorum Ordinum eandem praxim secutos esse, in eâdem quoq; Provincia Fokiensi, etiam post publicatū in Urbe Fo Cheu,

Edi-

Edictum Domini Maygrot; quin & ipsum Illustrissimnm Dominum Maygrot illud in praxi non observâsse, constat ex citato *num.6. litt.OO.pag. 53. circa medium*.

66 Ex his autem apparet, quàm injustè de permissæ Idololatriæ Crimine in Europa accusent alios Missionarios illi ipsi, qui in China eosdem ritus partim usurpârunt ipsi, partim Neophytis permiserunt, ijs passim Sacramenta ministrantes, quos certò sciebant, hujusmodi ritus exercere.

67 Præterea Locũ hîc habet observatio Illustris. Andrevillensis *in Summ. num.1. litt.P.pag. 23. circa finem*, ubi sic ait -- *Et tamen, si vera ea essent, quæ Sac. Congreg. ab Accusatoribus contra eos ritus proposita sunt, etsi tales essent, prout ibi depinguntur, impossibile esset, vel sibi imaginari, à tot, & tantis doctrinâ Europæâ, litteratura Sinicâ, Religione, & virtute eximijs Viris eos ullo modo potuisse tolerari, nedum permitti, etiam postquam toties inter omnes Missionarios hæc examinata, disputata, & tot tractatus hinc inde scripti, lecti, & relecti fuere.*

68 Quid autem contra tantam nubem Testium, tantàmque, & Europæorum, & ipsorummet Sinarum in sensu de his ritibus conformitatem opponi meritò possit, non videmus; præsertim cùm in ijs paucis, qui eosdem ritus oppugnare conati sunt, tanta appareat inter eorum dicta, & facta contrarietas, tanta etiam in singulorum dictis non solùm vacillatio, sed & varietas, & inconstantia; tanta demum inter eosdem mutua contradictio; prout sæpe in alijs scriptis ostensum est.

69 Quid verò de ijs, qui præcipui inter Accusatores fuerunt, ac de illorum in his rebus auctoritate judicandum sit, malùmus aliorum verbis, quàm nostris indicari.

Quæ fides sit habenda iis, qui impugnarunt Decretũ Alexandri VII. ostenditur.

70 Et primùm quidem de R. P. Fr. Ioanne Baptista Morales, qui primus has controversias excitavit, constat ex *Summ. num. 1. litt.L.pag. 14. in fine, & deinceps*, eum -- *Nec sciuisse, nec cognovisse litteram Sinicam, antequam iret Romam, nec postmodum usque ad annum 1664. cùm primùm litteris Sinicis studere cœpit, dicens, quòd jam recognosceret suum errorem &c., contra quàm tam fidenter vulgatum est in Europa* -- Constat etiam, eum reversum in Sinas cum Decreto Innocentij X., illud publicâsse suo nomine versum in linguã Sinicam, pluribus in partibus mutilatum, & cum multiplici ipsius Sententiæ mutatione, quod hic in Europa semper negare voluerunt Accusatores nostri; Exemplaria verò Sinica hujus Decreti sic mutilati exhiberi possunt ad omne mandatum.

71 De

71 De P. Fr. Antonio à S. Maria Ordinis S. Francisci, qui fuit Socius Patris de Morales, ostendit P. Augustinus à Sancto Paschale eiusdem Religionis *in Summario Num. 2. litt. X. pag. 35. circa medium*, eum, quando scripsit suum tractatum Manilæ anno 1637. minimum scientiæ, atque experientię habuisse in materiis Sinicis; Eundem etiam circa vsum vocum *Tien*, & *Xamti*, postea sententiam, quam ab initio tenuerat, reliquisse, & libro in Sinis impresso, id ipsum, quod tenent PP. Societatis, secutum fuisse, ibidem ostenditur *pag. 36. in principio*.

72 In informatione R. P. Fr. Polanci ex ordine S. Dominici, Romæ proposita anno 1659. non omnia esse conformia veritati, habetur ex *Summar. eodem Num. 2. litter. S. pag. 30. post med.*

73 Informationes item eiusdem P. Polanci, & Illustrissimi Nauarretæ, esse contrarias ijs, quæ reuera in Sinis fiunt, asserit R. P. Io. de Paz ex eodem ordine S. Dominici in *Sum. n. 4. litt. CC. pag. 43. in fine*.

75 Reuerendissimum P. Varo multifariam errasse in suis de hac controuersia scriptis, testantur Litterati Sinenses, qui contra ejus librum ex professo scripserunt, & quorum opuscula hìc sunt, citanturque *Nu. 7. litt. XX. pag. 66. & lit. EEE. pag. 71.*

75 Quàm modica verò auctoritas tribuenda sit paucis aliquot Patribus ex ordine S. Francisci, qui pro contraria parte stetisse dicuntur, videri potest apud supradictum P. à S. Paschale eiusdem Ordinis in *Sum. Num. 2. lit. S. pag. 29. in fine, & pag. 30., & 42.*

76 Quid demum de doctrina, & scientia ipsiusmet Illustrissimi D. Maygrot censendum sit, potest intelligi ex duobus illius, qui hìc habentur, catechismis Sinicis, qui non sunt aliud, quàm duo folia Sinica, & hæc ipsa non carere defectibus, indicatur in *Summario Numer. 6. litter. OO. pag. 55. in fine, & pag. 56.* Videri item potest *num. 2. litt. S. pag. 28. circa med.*

77 Supersedemus autem hoc loco distinctiùs explicare, quæ passim habentur in Summario de parùm syncera agendi ratione modernorum Accusatorum, ac de nimia ipsorum confidentia in allegandis minùs verè pro sua sententia Missionarijs viuentibus, & in dignitate constitutis, negandoque liberè, quæ certissima sunt, & notoria apud Sinas. Videri tamen possunt loca signata in *Summ. Num. 1. litt. F. pag. 9. circa med., & pag. 10. post medium, & pag. 11. circa init., litt. G. pag. 11. circa med., litt. K. pag. 14. circa med.* numer.

mer. 6. litt. OO. pag. 55. ante medium, & pag. 56., & demum R. P. Augustinus à S. Paschale *num. 2. litt. S. pag. 28. circa medium concludit* -- esse necessarium monere Sedem Apostolicam, quòd sint Missionarij in Sinis, *qui inuertunt sensum illorum, quæ legunt, vt accusent, & calumnientur alios* --

Eadem veritas facti authenticis testimonijs Imperatoris Sinarum, & præcipuorum Pekini Magnatum, ac Præsidum declaratur.

78 Cùm talis esset, qualem hactenus exposuimus, Causæ huius status, dein ab anno 1700. tam magna lucis, & certitudinis accessio eidem Causæ facta est nuperà Imperatoris Sinici declaratione, & plurium Summorum Præsidum, ac Magnatum Pekinensium Testimonijs, vt non immeritò complures Missionarij Sinenses dixerint, iam non esse, cur nos Europæi ampliùs dubitemus de his factis, aut disputemus *Summar. Num. 1. litter. H. pag. 12. circa fin. litter. P. pag. 23. circa initium, num. 2. litter. Q. pag. 27. in principio, litt. R. pag. 27. in fine, num. 6. litt. NN. pag. 52. post medium.*

79 Et quidem non potuimus non vehementer mirari de ijs, quæ ad extenuandam fidem, & auctoritatem huiusce declarationis per summam iniuriam sparsa audiuimus in Europa.

80 Nam aliqui dicere non dubitarunt, eam fuisse supposititiam, vel confictam à Iesuitis; alij verò asseruerunt, talem declarationem clanculùm, & pro sola Europa traditam fuisse ab Imperatore, & quòd nunquam euulganda esset in China.

81 Hæc tamen falsa, vel etiam calumniosa suspicio iam ipsa rei euidentià conuincitur. Imprimis enim plura ad S. Sedem missa sunt ab Illustrissimis Episcopis, & ab alijs variorum Ordinum Missionarijs, ex diuersis Chinæ Prouincijs authentica huiusce declarationis exemplaria, quæ referuntur *in Sum. n. 7. litt. RR. pag. 62.*

82 Quòd autem hoc decretum regium à tabellarijs regijs per maiora Prouinciarum Tribunalia ex aula euulgatum fuerit, non solùm perspicuum fit exemplaribus, quæ ad Sanctam Sedem missa sunt ex varijs Prouincijs, in quibus illa iam impressa, & publicata fuerant, sed etiam expressis verbis id testatur Illustrissimus Ascalonensis *numer. 1. litt. I. pag. 13. circa finem*, & Illustrissimus Andreuillensis *num. 1. litt. P. pag. 22. circa finem*, & hoc etiam refertur in libello impresso Pekini, subscripto, & subsignato, cui titulus: *Breuis Relatio &c.* de quo *in Summario Numer. 7. littera RR. pag. 67. & 62.*: qui libellus habetur in fine huius *Summarij pag. 97. &c.*

83 Mis-

83 Missus fuit hic libellus, continens relationem regij Decreti, ad omnes Episcopos, & Vicarios Sinarum, vt, si quid in ea relatione minùs rectè positum reperissent, de eo vel ipsosmet Patres, vel S. Sedem monerent; ex quo vel solo patet, qua synceritate agant PP. Missionarij Societatis, & quòd in his controuersijs solo veritatis amore ducantur.

84 Audiuimus etiam, fuisse, qui accusarent Patres Societatis Pekinenses, quasi petendo hanc declarationem, voluerint præuertere Sanctæ Sedis iudicium, & Imperatorem Sinarum facere Arbitrum harum controuersiarum. Id quàm falsò, & iniuriosè dictum sit; ipsimet PP. Pekinenses abundè demonstrarunt, transmittentes illico Imperialem declarationem ad S. V. eo solùm fine, vt haberetur de ipso facto, quàm maximè fieri poterat, certa notitia, simul expressè in ijsdem litteris protestantes, quòd totam causam (vt par erat) soli S. V. iudicio submitterent, id quod etiam in China suis Neophytis palàm significare non omiserunt, vt videre est *in Summario Num.* 1. *litt. G. pag.* 12. *post med. lit. P. pag.* 23. *post initium*, *& num.* 6. *litt. NN. initio pag.* 53.

85 Neque hic videtur dignum refutatione, quod nonnulli dixere, Imperatorem Gentilem non posse in testem adduci in hac Causa, tum quia Gentilis est, tum quia inter Idololatricum, & politicum, licitum, & illicitum discernere non potest. Certè ille non fuit interrogatus, quid politicum, vel Idololatricum, licitum, aut illicitum esset; sed id dumtaxat, quid à Sinis iuxta leges Imperij, & qua intentione hodièque fieret: quod nemo meliùs scire potest, quàm ipsemet Imperator (quem etiam Dominus Charmot in *hist. Cult. Sinen. pag.* 3., & alij sæpe, Principem Sectæ litterariæ appellant) & præcipui Magnates, ac Tribunalium Præsides, præsertim Rituum, qui idem Decretum Imperatorium suis testimonijs confirmauere.

86 Insuper Illustrissimus Dominus Maygrot in declaratione sui mandati, & Reuerendissimus P. Fr. Franciscus Varo in suo tractatu asserunt, *in his rebus, & pro vera intelligentia doctrinæ, ac textuum Sinicorum, standum esse Iudicio ipsorummet Sinensium*.

87 Quantum verò interesset, huiusmodi declarationem ab Imperatore petere, & obtinere, iam antea nos monuerant Auctor Apologiæ Dominicanorum *cap.* 6. *pag.* 99. *editionis Italicæ*, & D. Charmot. *in Continuatione hist. Cult. Sinen. pag.* 126. *num.* 143., quorum verba paulò infra referemus *num.* 101.

num. 101., & Illuſtr. D. à Lyoniſſa in ſuo reſponſo impreſſo ad Eminum, & Rminum D. Cardinalem Mareſcottum *pag.* 40. *circa med.*

88 Quo loco duo præcipuè notanda videntur. primum, quid facturi fuiſſent Accuſatores Rituum Sinenſium, ſi in hac ipſa declaratione Imperator, prout facere ſolet in alijs oblatis eidem libellis, aliquid mutaſſet, aut correxiſſet, vel ſi reſponſum dare recuſaſſet, multoque magis, ſi aliam oppoſitam pro ſententia ſua declarationem illis impetrare ab eodem Imperatore licuiſſet. Nam cùm præcipuus eorum labor hactenus fuerit, in libris Sinicis anxiè quærere etiam antiquorum Imperatorum dictum aliquod obſcurum, & ambiguum, quod ad ſententiam ſuam confirmandam violenter detorquerent; quanto maiorem vim tribuiſſent claræ, expreſſæque declarationi modò regnantis Imperatoris, de his ritibus, ſecundùm præſentem rerum ſtatum authenticè reſpondentis; eòque magis, quia in eiuſdem Imperatoris vno, vel altero dicto, excerpto vel ex libris ſub eius nomine editis, vel ex aliquo Imperiali elogio, & quod minùs bene intellectum ſibi fauere credebant, tantum ad huius Cauſæ Statum cognoſcendum robur auctoritatis ineſſe iudicarunt.

89 Secundum. Quòd ſi Sinæ iuxta ſuam doctrinam, ritus ſuos facerent erga Confucium ac defunctos progenitores, ad recognoſcendam aliquam in illis Diuinitatem, aut poteſtatem humanà maiorem, perinde temerarium, ac ſtultum fuiſſet, petere ab Imperatore Sinarum prædictam declarationem, ac ſi quis Chriſtianus Conſtantinopoli degens peteret ab Imperatore Turcarum, vt declaret, Mahometem non haberi à Turcis pro Sancto, aut Propheta, neque vt talem ab illis coli, aut colendum eſſe.

90 Duplicem quoque vtilitatem ex hac regia declaratione ſperabant Patres Pekinenſes. Primam, quòd hic videretur efficaciſſimus, & compendiarius modus, quo veritas facti authenticè comperta haberetur, ac deinceps etiam facilè de ſenſu totius Imperij conſtare poſſet. Alteram, vt hæc ipſa authentica Imperatoris declaratio, vbique per totum Imperium euulgata, & in præcipuis vrbibus impreſſa, prout factum eſt, eſſet quaſi pro publica, ac perpetua Chriſtianorum proteſtatione, & illuſtre ſimul inter ipſoſmet Gentiles veritatis teſtimonium.

91 Quod præterea à nonnullis alijs intelleximus obijci, nempe Imperatorem non ſecundùm propriam ſententiam, ſed potiùs in gratiam interrogantium reſpondiſſe, Id quàm indi-

gnum

gnum sit, de tanto Principe vel solùm suspicari, nemo non videt. Præsertim cum non privatim, nec obiter uno verbo responderit, sed plùribus verbis rescripserit, decretumque dederit, re ipsa authenticum, cujus vnum exemplar repositum fuit in Archiuio Imperiali ad perpetuam rei memoriam, & alterum in Archiuio Collegii Pekinensis S. I. ùt videre est in dicto *superiùs libello Relationis Pekini impresso pag.* 102. *in fine*.

92 Aliunde etiam in *Summario numero* 7. *litt. HHH. pag.* 72. *in fine, & num.*8. *litt.XXX.pag.*82., & 83. videri potest, quòd eadem doctrina, quæ in hoc Decreto regio explicatur, satis clarè in libris sub nomine eiusdem Imperatoris iamdudum editis, sub titulo, *gekiam*, cõtineatur; & propterea eos libros perperam pro aduersa sententia allegari, obseruat Illustrissimus Ascalonensis *num.* 1. *litt. E. pagina* 7. prope finem.

93 Quàm autem hæc regia declaratio conformis fuerit tum receptæ in Sinis doctrinæ, tum Communi totius Nationis sensui, tunc manifestè patuit, quando id ipsum Decretum in toto Imperio fuit publicatum, quod utique nec sine tumultu, & perturbatione fieri potuisset, ut ipsi Accusatores aliquando fatebantur; nec Imperator etiam pro ea, qua pollet, prudentia, & politica, id vnquam permissurus fuisset, si re vera aliquid contra communem persuasionem, & doctrinam totius Nationis, rituum, morumque suorum tenacissimæ, in eo declararetur.

94 Luculenta verò summorum Litteratorum testimonia, prędictę Imperiali declarationi omninò conformia, indicantur in *Sum.n.*7.*litt.SS.pag.*62., & pleniùs referuntur in libello addito in fine hujus Summarij *pag.* 107. *&c.*

95 Eadem doctrina confirmatur ex pluribus aliorum Litteratorum tum gentilium, tum Christianorum testimonijs, supra indicatis ex *Summario toto num.*7. Nec etiam in hac rę parvi facienda est authoritas Litteratorum Christianorum, ut advertit Illustrissimus Ascalonensis in *Summ. nu.* 1. *lit. M. pag.* 19. *post medium*; præcipuè quando hanc ipsam doctrinam libris publicè à se editis, & in Imperio divulgatis, professi sunt, qui libri non solùm à Schola Sinica non sunt rejècti, sed etiam ab aliis non raro præcipuis gentilibus Litteratis fuere approbati, & passim recepti.

96 Demum & alios fuisse audivimus, qui dicerent, hoc decretum parùm admodum ad præsentem causam conducere; cum ferme nihil eorum, quæ ad factum harum controversiarum pertinent, in eo declaretur. Verum non videntur

illi satis attendisse ad id, quod est veluti caput earumdem controversiarum, & ex cuius declaratione reliqua facilè intelliguntur. Illud autem in eo positum erat, vt certò constaret, iuxta communem nationis Sinicæ intentionem, Confucium solùm honorari, ut Magistrum, & Progenitores solùm coli ex filiali affectu, ob beneficium generationis ab illis acceptum; Ideoque reverentiam, & honores, qui illis exhibentur, esse tantummodo significatiuos, & protestatiuos gratitudinis discipulorum erga Magistrum, & filiorum erga parentes defunctos, neque ab illis quidquam peti, aut sperari, nec horum animas in tabellis (non ad aliud, nisi vnicè ad conservandam defunctorum memoriam erectis) credi præsentes. Atqui hæc omnia expressis, & distinctis verbis non solùm continentur in declaratione regia, sed insuper ipsemet Imperator vltro, & per se addit — *Hanc omnino esse universalem, & legitimam totius Imperij Sinici doctrinam*; vt distinctiùs videri potest in ipso Decreto, cujus exemplar Tartaricum, & Sinicum, vna cum versione latina vtriusque, habetur in libello Pekini impresso, *pag.*101. & *pag.*104.

97 Hinc est, quod variorum Ordinum Missionarij Sinenses, qui res coràm inspiciunt, de releuantia, seu valore huius Decreti tam preclarè testati sint, prout in *Summ.num.*1.*litt.F. pag.* 10. *circà med.*, *litt.G.pag.* 21. *circà medium litt. H. pag.*12. *in fin.* & *tota pag.* 13., *litt. I. eadem pag.*13.*litt.K. pag.* 14. *in principio litt.P.pag.*22. *post medium*, & *pag.*23. & *pagina* 24. *post initium*, *numero* 2. *litt. Q.pag.* 27. *in principio litt.R.pag.*27. *in fine num.*3. *litt.BB.pag.*43. *ante medium num.*6. *litt.HH. pag.* 52. *post medium*.

Legitimus inter Sinas sensus vocum Tien, & Xamti (*quibus quandoq; Deus designatur*) *ostẽditur*.

98 Secunda hujus Causæ pars, quæ spectat vsum nominum Sinicorum *Xamti*, & *Tien*, videtur nunc facilè, ac breviter expediri posse. Imprimis ergo asserimus, ista nomina per se, & ex vi suæ significationis, notitiam vnius supremi rerum omnium Domini perfectè intelligentis, & gubernantis omnia, ingerere, eamque significationem etiam nunc à Sinis agnosci: id quod patet apertissimis testimonijs, quæ referuntur in *Summario toto num.* 8., & *num.*2. *litt.R.pag.* 27. *circa medium*, vbi Missionarius ex Ordine S. Francisci expresse testatur, modernum Proregem Provinciæ Nākinensis in Metropoli *Ngam Kim* coram se, alteri Missionario ex Seminario Missionum Parisiensi, pluribus rationibus demonstrare conanti, dari Deum, seu *Tienchu*, hisce verbis respondisse — *Pater quid te fatigas in hoc? omnes nos Sinenses credimus, quòd sit unus Dominus in Cœlo, & quando dicimus Cœlum, intelligimus Dominum hujus Cœli* —

li -- & R. P. Fr. Basilius de Glemona Vicarius Apostolicus in suo Dictionario, quod publicum fecit anno 1694. (& quod maximè notandum est, post mandatum D. Maygrot) litteram *Tien* explicat in hunc modum -- *Tien, Cœlum, tam pro materiali, quam pro ibi habitantibus, Cœli Moderator Deus* -- *Summar. numero* 8. *litt. LLL. pagina* 76. *post medium*.

99 Hæc autem certiora adhuc, & magis aperta redduntur ex ipsa supra memorata Imperatoris Sinici declaratione, in qua expresè habetur. I. quando agitur de colendo Cœlo, Sinicè *Tien*, non *intelligi Cœlum materiale, & visibile*. *II. Intelligi Cœli, Terræ rerumque omnium auctorem, ac Dominum*. III. Hunc modum significandi nomine Cœli ipsum Cœli Dominum, similem esse illi vsitatissimo inter Sinas loquendi modo, quum nomine aulę regię ipsemet Imperator significatur. IV. In hunc eundem sensum re vera intelligendas esse litteras illas *Kim Tien*, idest Cœlum Colito, quas ipse manu propria scriptas PP. Pekinensibus dedit: videri possunt *pag*. 107. *& pag*. 104.

100 Ex quo colligitur, quàm inconsideratè iactatum fuerit, Sinicum Imperatorem has litteras exarasse, ac donasse Patribus illis, ea intentione, ut ad colendum Cœlum materiale inuitaret, vel saltem, vt id ipsum illi, qui has litteras legerent, intelligerent. Nam quis verus harum litterarum sensus, quæue scribentis illas intentio fuerit, nemo certiùs declarare potuit, quam Imperator, qui scripsit. Quibus accedit, quòd hic sensus non obscuris verbis etiam in libris illis, *ye Kiam*, dictis, & sub nomine huius Imperatoris ante plures annos in lucem editis, varijs in locis indicatur, vt ostenditur in *Summario numero* 8. *litt. XXX. pag*. 82., *&* 83.

101 Audiendus videtur hac de re D. Charmot in Continuatione Historiæ *Cult. Sinen. pag*. 126. *num*. 143. ibi -- *sanè, ut verba illa, Cœlum Colito, excluso sensu Atheistico, & Idololatrico, Deum verum, & viuum significarent, non satis foret, vt Imperator, tabellam Iesuitis tradens, sic ea se intelligere declarasset, quod tamen nequaquam fecit, ut ipsimet Iesuitæ fatentur, sed, vel eam explicationem in ipsamet tabella ponere debuisset, vel publico edicto illam declarare* -- Similia asserit Auctor Apologiæ Dominicanorum *cap*. 9. *pag*. 99. editionis Italicę ibi -- *Si Imperator declarasset, edicto per totam Chinam publicato, verba Kim Tien nihil aliud significare, quàm quod Christiani intelligunt per ista: adora Deum Cœli; assentirer, Patres Iesuitas potuisse sine culpa conser-*

uare has tabellas, quibus illa verba Sinica inscripta sunt, & illos potuisse uti indifferenter duabus istis expressionibus.

102 Insuper, quod secundùm legitimam doctrinam Sinicam per voces *Tien*, *& Xamti* intelligatur verus rerum omnium Dominus, & Gubernator summè intelligens, quem Missionarij *Tien chu*, seu Cœli Dominum appellant, præter Imperatorem, supremi etiam Tribunalium Pekinensium Præsides, & precipuæ eruditionis, ac litteraturæ Sinicæ fama celeberrimi viri testantur, quorum testimonia in eodem libello impresso Pekini, & addito ad finem hujus *Summarij pag.* 107., *& deinceps; Itemque num.* 7. *litt. SS. pag.* 62. *&* 63. referuntur.

103 Et hæc quidem omnia ex eo etiam præcipuè capite æstimanda videntur, quòd non obscuram notitiæ veri Dei confessionem contineant, nec mediocriter conducant ad eundem rerum omnium verum Dominum ijs gentibus plenius ostendendum, & ad honores, vero Deo debitos, eidem vendicandos. Quantum verò absurdum esset, eos nolle audire, vel etiam refellere, qui vltro fatentur, se eundem rerum Dominum, quem illis prædicamus, naturæ lumine ductos per has voces agnoscere?

104 In eodem libello sub finem varia de antiquissima Sinarum traditione documenta adduntur, ex quibus item abundè apparet, non obscuratum adeò Sinenses cor habuisse, quin aliqua saltem inter illos de veri Dei, ijsdem nominibus significati, agnitione vestigia inveniretur. videri item potest *Summ. num.* 1. *litt. M. pag.* 16. *post medium*.

105 Demum mirandum videtur, quod RR. DD. Seminarij Parisiensis hoc nomen *Tien* tantoperè suspectum, ac pro Idololatrico habeant, cùm constet, illos eodem nomine vsos esse in Sinis ad se designandos, in publicis etiam inscriptionibus, hunc sibi titulum attribuentes: *Tien Hio Su*, idest *Cæli doctrinæ Magistri*; quo pariter titulo se compellauit Illustrissimus Dominus de Lionne in supplici libello, Tribunali Pekinensi oblato, qui postea nostris Patribus traditus, asseruatur in nostro Archiuio Pekinensi. Quòd si idem esset apud Sinas nomen Cœli, ac apud Europæos nomen Iouis, vt ipsi Accusatores sæpiùs affirmauere, quis Christianus auderet se Iovis doctrinæ Magistrum appellare? *Summar. Num.* 6. *litt. LL. pag.* 51. *circa finem*.

106 Ceterùm hìc advertimus, voces illas *Tien, & Xamti* proprias Missionarijs, atque ordinarias non esse, nihilominus illi non iudicarunt, sibi esse ab his penitùs abstinendum,

quia

quia & ex lectione librorum Sinicorum, & ex propria experientia compertum habuere, illarum vsum maximæ esse vtilitatis ad Sinarum gentilium conversionem, vt ipse illustrissimus Dominus Beritensis asseruit in suis ad S. C. P. responsis, vbi dicit, multos in China conversos fuisse, videndo in antiquis suis libris fundamentum hujusmodi assertionis, qua Missionarij Sinenses affirmant, antiquos Chinæ Philosophos vocibus *Tien*, & *Xumti* Deum intellexisse, quem nos Christiani colimus; & hac in re Missionarij Sinenses imitati sunt Apostolum Paulum, qui cùm inuenisset Athenis Aram, *Ignoto Deo* inscriptam, non dubitauit eo nomine vti, ad insinuandam illis gentilibus veri Dei cognitionem, dicens *Act.* 17. *Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis; Deus, qui fecit Mundum, & omnia, quæ in eo sunt &c.*

107 Nec mirum, quòd eiusmodi methodus tantum fructum tulerit, cùm & ipsimet Imperatori magnoperè probata fuerit, qui propterea libros Sinicos PP. Riccij, & Aleni, in quibus hæ voces *Xamti*, & *Tien* in hoc sensu de Deo vero exponuntur, iussit è lingua Sinica in Tartaricam verti; & in Regia Bibliotheca reponi, quos libros, Tartaricè interpretatos, è China huc attulimus. Hi sunt libri illi, de quibus scripsit R. P. Sarpetri ex Ordine S. Dominici in Opusculo impresso *de Deo vno, Trino, ac vero &c.* agens contra quosdam, qui contendebant, eos propter earumdem vocum vsum prohibendos esse: *Timeo, ne sit tentatio Dæmonis, cui valdè displicent libri tam proficui Ven. P. Matthæi Riccij, aliorumque Doctorum Missionariorum, & qui, cùm alia via non possit, satagit, mediante quorumdam zelo, profectum auertere, quem ex illis faciunt Sinæ &c.* id quod pluribus explicat *eodem libro pag. 33.*

108 Positis his, quæ proximè indicata sunt, superfluum videtur pluribus ostendere, quàm sit utilis, simulque innocuus, remotusque ab omni periculo vsus Tabellæ *Kim Tien, Cælum colito*, quam Imperator propria manu descripsit, & PP. nostris Pekinensibus ante plures annos dono dedit, quæque tum Pekini, tum pluribus alijs in Vrbibus, in signum benevolentiæ Regiæ erga Christianam Religionem, & pro tutela Ecclesiarum, exposita fuit à plerisque variorum Ordinum Missionarijs, non tamen in ipsis Altaribus, aut in loco, vbi aliquis ei cultus tribueretur; ea vero non semel aduersus Infidelium insultus aliquibus Ecclesijs pro defensione fuit, vt Reuerendissimus P. Varo Dominicanus testificatur de duabus Ecclesijs in Ciuitatibus

Him

Him tem, & *Fo Gan*, in epiſtola ad P.Ferdinandum Verbieſt 28. Februarij anno 1682. ſcripta ex Focheu; & Reu. P. Fr. Petrus de la Pinnuela Ordinis Sancti Franciſci in epiſtola data ad P. Thomam Pereyra ex Kancheu 28. Iunij 1690. Hæ autem litteræ & explicabantur à Miſſionarijs, & intelligebantur communiter à Sinenſibus de vero Deo, qui vnicè colitur à Chriſtianis. Iam verò cum Imperator claris verbis, & authentico Decreto declaraverit hanc ipſam genuinam horum verborum ſignificationem, nullus ampliùs dubio locus ſupereſſe videtur. De his litteris *Kim Tien* mentio habetur *in Summario Num.3. litt.BB.pag.*43. *circa initium Num.6. litt.KKK. pag.*75. *litt.LLL.pag.*76. *litt. RRR. pag.* 80. *litt. SSS. pag.* 81.

Summum, certũque periculum, quod toti Miſſioni Sinicæ imminet ex impugnatione, & mutatione eorum Rituum, quos Alexand. VII. permittendos cenſuerat, indicatur.

109 Ad extremum poſt tot, tamque gravia expoſita Cauſæ noſtræ fundamenta, facere non poſſumus, quin S. V. humiliter repræſentemus id, quod nobis ſpeciatim iniunctum eſt ab Illuſtriſſimis, & Reverendiſſimis Epiſcopis, & Vicarijs Apoſtolicis, qui nos Procuratores ſuos conſtituere dignati ſunt, nimirum in quantum diſcrimen motæ denuo iſtæ controuerſiæ totam Miſſionem Sinicam adducant, & quantò maius eidem periculum immineret, ſi quid innouaretur contra communem praxim, à tanto iam tempore ex tam grauibus fundamentis receptam, ac Pontificio inſuper Decreto confirmatam, quemadmodum & ipſimet DD. Epiſcopi, & Vicarij Apoſtolici, & ceteri Miſſionarij exponunt *in Summario Num. primo litt. A. pag.* 5. *litt. B. pag.* 6. *Item litt. F. pag.* 8. *circa finem, & pag.* 9. *circa med., litt. G. pag.* 11. *poſt medium, & pag.* 12. *ante medium, litt. K. pag.* 14. *ante med. num.* 2. *litt. X. pàg.* 37. *poſt initium, & denuò in fine, & litt. P. pag.* 24. *tota num.* 3. *litt. BB. pag.* 43. *circa med. & num.* 7. *litt. BBB. pag.* 70. *ante med., & in cit. libello ad finem Summ. pag.* 137. Prout etiam S. V. pleniùs cognoſcere potuit ex pluribus litteris eorundem Epiſcoporum, & Vicariorum Apoſtolicorum Sinenſium ad S. Sedem miſſis, vt nihil hoc loco dicamus de plurimis Europæ Epiſcopis, qui quantum Decreto Alexandri VII. deferant, quantumque ex qualibet adverſus illud innovatione, periculum timeri poſſit, ſuis litteris, quæ S. V. traditæ ſunt, ſignificarunt.

Oblatę ſunt Suę Sanctitati ſuper hac cauſa Epiſtolæ quatuor Epiſcoporum Chinę, 84. Epiſcoporum Galliæ, omnium Epiſcoporum Luſitanię, aliorumque, atque in his vna, totius Germaniæ, & Hungariæ nomine ſcripta.

110 Quæ cùm ita ſint, ſuppliciter orant, & obteſtantur S. V. Reverendiſſimi Sinarum Præſules, & major pars Miſſionariorum, omneſque Chinæ Neophyti, vt nihil adverſus ea, quæ ſuperiùs ſtabilita ſunt, innovari patiatur, quinimo confirmare omnino dignetur Sanctiſſimi ſui Prædeceſſoris

Ale-